

VELKÝ UHŘÍNŮV, okr. Rychnov nad Kněžnou, Královehradecký kraj

Archeologický skanzen Villa Nova Uhřínov

Rekonstrukce památek ze 13.–15. století

Význam: Archeologické muzeum v přírodě, přibližující podobu středověké kolonizační vesnice.

Historie: V r. 1992 se v Orlických horách na okraji vesničky Velký Uhřínov započalo se stavbou archeologického skanzenu, jehož účelem bylo přiblížit veřejnosti podobu středověké kolonizační *vesnice. O dva roky později bylo založeno sdružení Villa Nova, které zde usiluje o vybudování fungujícího střediska *experimentální archeologie.

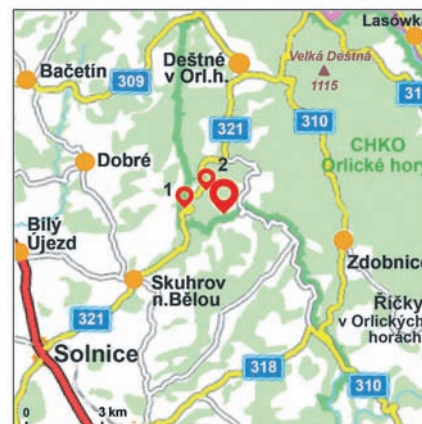
Středověké osídlení Čech navazovalo na pravěkou sídelní síť, která se v prvních stoletích nového letopočtu oproti pravěkému maximu poněkud zmenšila. V 6.–7. století byly osídleny jen nejúrodnější části země a sídla jen výjimečně dosahovala nadmořské výšky nad 350m a mimo oblasti s nejprůhodnějším klimatem. Časem se ale

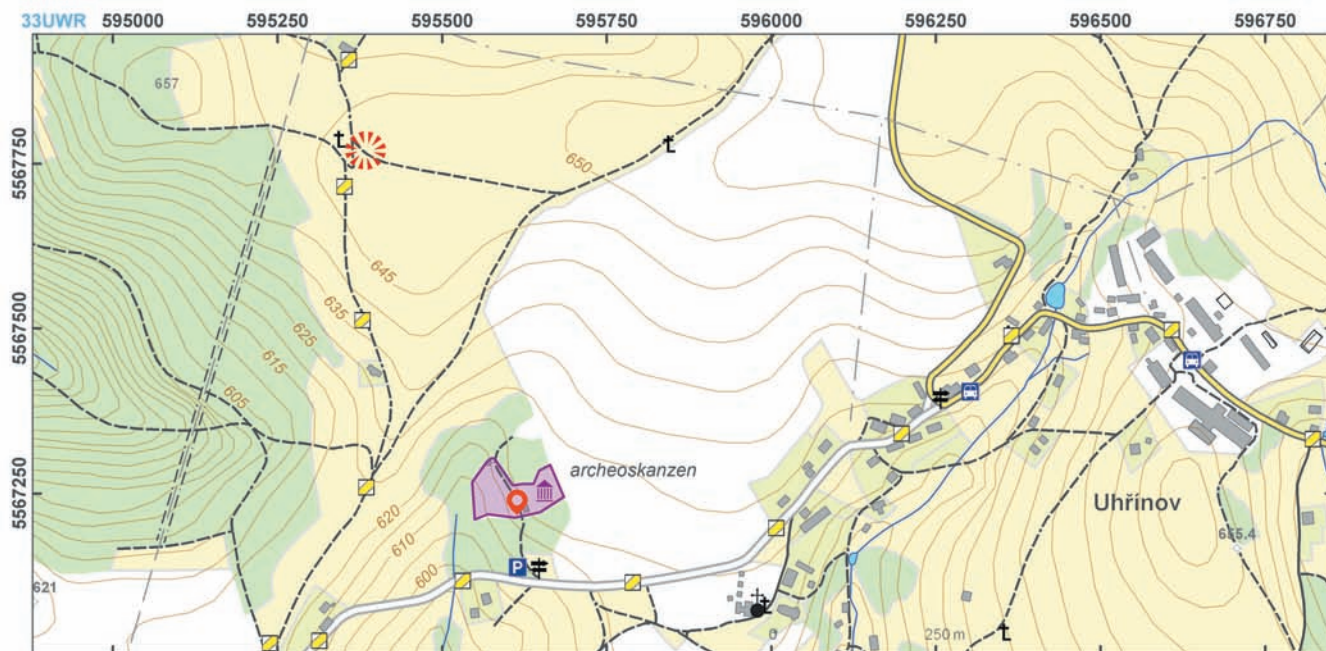
pod vlivem populačního růstu začala zvyšovat hustota osídlení a lidská sídla postupovala i do méně úrodných oblastí s větší nadmořskou výškou (např. do jižních a západních Čech).

Před polovinou 13. století již byly osídleny všechny příhodné oblasti české země. Současně s postupem do okrajových končin se také zahušťovalo osídlení ve staré *sídelní komoře. *Kolonizace českého území dosáhla svého vrcholu ve 13. a 14. století, kdy hustota sídel na většině území nabyla prakticky dnešní podoby. Nové vesnice byly zakládány podle jasně vyměřeného rámce, často tzv. na zeleném drnu; domy získaly pevný půdorys a trvalý charakter. *Sídelní areály bylo nutné kvůli novému hospodářskému systému reorganizovat. Uspořádaná parcelace vesnic a jejich *plužin umožnila evidenci majetku, a tím vytvořila i přehled o odvádění

↑ Vstup do skanzenu. Vpravo rekonstrukce domu ze Mstěnic a dvoupřístorového domu z Bystrce. Dále oboroh, stodola, kovárna, polozemnice z Mariánské louky v Děčíně a chlebová pec. Foto Z. Kačerová, 2014.

□ Mapa M. Langová.

dávek. Významnou přeměnou neprocházela jen sídelní struktura, ale celá společnost, včetně hospodářství. S postupnou monetarizací společnosti (tj. zvýšením oběhu peněz) začal klesat význam dávek odváděných v naturáliích a stoupal rozvoj trhu. Pražský groš, ražený od r. 1300, býval dokonce nejkvalitnější mincí střední Evropy. Místo starého zvykového práva nastoupily psané smlouvy.

V průběhu 13. a 14. století prošla celá společnost hlubokou proměnou, jejíž zásady a principy byly určující po celá následující staletí až do novověku. Struktura sídlišť, která v této době vznikla, zůstala víceméně nezměněná dodnes. Pro zkoumání podoby vrcholně středověké vesnice jsou nepostradatelná ta sídliště, která z nějakého důvodu zanikla nedlouho po svém založení, a dochovala se nám

tak čistě ve své vrcholně středověké podobě (např. →Drnek, →Jedomělice, →Vyžlovka).

Popis: V areálu skanzenu byla postupně vybudována řada staveb, které mají přiblížit podobu vrcholně středověké vesnice. Všechny objekty se stavěly s využitím principů experimentální archeologie podle konkrétních půdorysů odkrytých *archeologickými výzkumy na různých lokalitách. V případě objektů, které jsou archeologicky jen těžko zachytitelné, sloužily za podklad středověké *ikonografické prameny.

K nejzajímavějším stavbám patří tři obytné domy. Roubená *polozemnice byla vybudována podle nálezu z Mariánské louky v Děčíně, datovaného do poloviny 13. století, a představuje ukázkou možné interpretace

zahlobených objektů, nad nimiž se objevuje mnoho otazníků. Druhou obytnou stavbou je dvouprostorový dům, který byl postaven podle nálezu z Bystřce na Dražanské vrchovině a reprezentuje předchůdce typického středověkého trojprostorového *domu (srov. →Drnek). Třetím domem je stavba ze Mstěnic, kterou lze typologicky zařadit do poloviny 13. století.

V areálu skanzenu byla postavena i celá řada zemědělských objektů, jež k obytným domům jistě patřily. Stojí zde např. chlív, postavený podle středověkých vyobrazení (podobné typy objektů jsou totiž archeologicky jen velmi špatně doložitelné), stodola pro uskladnění zemědělských produktů a oboroh (jednoduchá stavba na čtyřech kůlech s posuvnou střechou, která sloužila pro uskladnění sena, slámy apod.). Bylinná zahrádka a ovocný sad předvádějí plodiny pěstované ve středověku.

Vedle zemědělských objektů jsou ve skanzenu prezentovány ukázky některých výrobních objektů – železářská pec, kovárna, vybudovaná na základě nálezu z podhradí Karlštejna a podle ikonografických pramenů, hrnčířská pec, postavená podle předlohy ze Starého Mýta, chlebová pec z nepálených cihel a sušárna na ovoce.

Mimo areál středověké vesnice byla vytvořena rekonstrukce polního *opevnění, *reduty z třicetileté války

➤ Štít středověkého dvouprostorového domu z Bystřce. Foto Z. Kačerová, 2014.

→ Oboroh, v pozadí rekonstrukce stodoly. Foto Z. Kačerová, 2014.

⚡ Rekonstrukce chlebové pece, v popředí kamenný mlýnek na obilí. Foto Z. Kačerová, 2014.

z bojiště u →Třebele, která vznikla především za účelem zkoumání *archeologizace fortifikačních objektů. [ml]

Literatura: Smetánka 1988; Dragoun B. 2000; Piskačová 2000; Vaněčková 2000; Klápště 2005; www_Velký_Uhřínov.

Navigační bod: N 50°14'57.57", E 16°20'28.46" (vstup do skanzenu).

Přístup: Z doporučeného místa parkování u rozcestníku „Skanzen Villa Nova“ na silnici z Uhřínova do Skuhrova nad Bělou po lesní cestě až ke skanzenu.

Rizika: Areál je přístupný volně, ale průvodce je k dispozici pouze v otevírací dobu. Otevírací doba v červenci až srpnu každý den; květen, červen, září a říjen o víkendech; vždy 9:00–17:00.

Okolí: [1] Skuhrov nad Bělou (RK), zřícenina hradu Klečkov: N 50°15'11.68", E 16°19'19.01" (1,4 km).

[2] Malý Uhřínov (RK), tvrz Hlodyn: N 50°15'41.44", E 16°19'54.79" (1,5 km).

↑ Otopné zařízení uvnitř domu (podle lokality Mstěnice) tvoří vysoký kamnový sokl s pecí a topeništěm; nad ním byl umístěn mohutný dýmník. Foto Z. Kačerová, 2014.

↖ Proutěný plot se zavěšeným hrncem. Pórovitá neglazovaná keramika do sebe vtahovala různé látky i pachy a po delším používání musela být sušena na slunci, které z ní zápach vytáhlo. Foto Z. Kačerová, 2014.

← Rekonstrukce reduty z třicetileté války podle nálezu z →Třebele. Foto Z. Kačerová, 2014.

Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Číšecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.